

روشنی در این زمینه ارائه دهند. هنوز نمی‌دانیم ترکیه‌ای که عضو اتحادیه اروپا باشد به نفع ایرانست یا ترکیه‌ای که نگاهش به شرق باشد؟

رضا آذری شهرضایی

- ۱- اطلاعات، ۲۶ آبان ۱۳۷۹.
- ۲- همان.
- ۳- حیات نو، ۹ آذر ۱۳۷۹.
- ۴- همان.
- ۵- خراسان، ۱۲ آذر ۱۳۷۹.
- ۶- ایبرار، ۵ آذر ۱۳۷۹.
- ۷- ایبرار، ۷ آذر ۱۳۷۹.

گزارش‌ها و تحلیل‌های نظامی

از نگاهی دیگر

اگر روزنامهٔ مریخ را که در سال ۱۲۹۶ قمری (مطابق با ۱۸۷۸ میلادی) با هدف نشر "وقایع رسمیه نظامی عساکر دولت علیّه ایران" و "بعضی فصول مرتبطه با انتشار علوم متداوله در فرنگستان" و همچنین هم‌زمان با آن روزنامهٔ رقیب نظامی را، نخستین تلاش ایرانیان در آشنایی بیشتر عموم با دانش نظام در نظر بگیریم، به روشنی می‌توان دریافت که این تلاش تا مدت‌ها نتوانست وجه مستمر و پایداری بیابد و هنگامی هم که حدود نیم‌قرن بعد با تأسیس ارتش نوین ایران در سال‌های نخست دههٔ ۱۳۰۰ شمسی به چنین توانایی‌ای دست یافت، تلقی تشکیلات حاکم از نوع

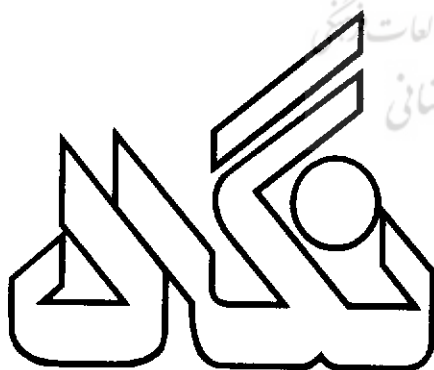
برداشت‌هایی نیز غالباً بر آن است که چون ترکیه مسلمان است در این رابطه مورد تحقیر قرار گرفته و اروپا چون مسیحی یا قوی‌تر هست به درخواست‌های ترکیه واقعی نمی‌نهد. این نوع چارچوب تحلیلی راه را برای هر گونه دید واقع‌بینانه بسته و باعث می‌شود که نتوان از واقع امر برداشت درستی به دست آورد. کشته شدن بیش از یک میلیون نفر ارمنی ساکن شمال شرق ترکیه در جنگ اول جهانی که باعث مهاجرت باقی‌ماندهٔ ارمنی‌های آن منطقه شد را نمی‌توان به عنوان "نبش قبر" به شمار آورد. همچنین سال‌های متمادی نقض کردن ابتدایی‌ترین حقوق میلیون‌ها کرد را نادیده گرفت و از آن‌ها به عنوان "ترک‌های کوهستانی" یاد کرد، مطالبی نیست که از آن بتوان به عنوان "بهبادهای حقوق بشر" یاد کرد و از همه مهم‌تر حضور پر قدرت نظامیان در شکل‌دهی رفتارهای حکومت ترکیه نکاتی نیست که از دید جهانیان پنهان باشد. علاوه بر نکات ذکر شده نکته دیگری قابل تأمل است و آن این که در این بررسی‌ها نوعی ابراز نگرانی از پیوستن ترکیه به اتحادیه اروپا به چشم می‌خورد. نگرانی‌ای که وجه بروز خود در این بیانِ تلویحی می‌یابد که جایگاه ترکیه در شرق است و از این رو زبان به ملامت دولت‌مردان ترکیه گشوده که چرا در فکر پیوستن به غرب هستند. متأسفانه محافل مطبوعاتی و رسمی ایرانیان نتوانسته دیدگاه

میهنی“ فوق‌الذکر و اختصاص بخش فزاینده‌ای نیز به مطالب “خانوادگی” از ویژگی‌های اصلی این رشته نشریات بود.

در سال‌های بعد از انقلاب نیز اگر نشریاتی چون صف یا پیام/انقلاب را در یک چنین چارچوبی مورد ارزیابی قرار دهیم صف را با یک تغییر عمده از لحاظ “عقیدتی-سیاسی”، ادامه‌دهنده همان سنت پیشین نشریات ارتشی می‌توان محسوب داشت و پیام/انقلاب را نیز تا دوره‌ای که به صورت مستمر منتشر می‌شد نشریه‌ای صرفاً سیاسی. از این رو با در نظر داشتن یک چنین پیشینه‌ای، انتشار نشریه نگاه از سوی “مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ” را که مجموعه‌ای است از “گزارش‌ها و تحلیل‌های نظامی-راهبردی”

رابطه‌ای که می‌بایست بین مردم از یک سو و نظام از سوی دیگر برقرار باشد این تلاش را جنبه دیگری بخشید. نشریاتی چون قشون و مجله پهلوی که در سال‌های نخست دهه ۱۳۰۰ وظیفه‌ای در حد عمومی کردن مباحث نظام را نیز مد نظر داشتند با جدایی بیش از پیش ارتش از مردم، یا از انتشار به صورت اولیه بازماندند -مانند مجله پهلوی- یا جنبه‌ای صرفاً تخصصی و حرفه‌ای یافتند مانند قشون که در این مسیر چنان پیش رفت که از سال ۱۳۱۵ به بعد جای به سه نشریه علی‌حده پیاده‌نظام، نیروی هوایی و سوار سپرد.

در سال‌های بعد از شهریور ۱۳۲۰ که نظر به تغییرات حاصل در فضای سیاسی و اجتماعی کشور مجله ارتش با شکل و شمایی بیشتر اجتماعی و کمتر تخصصی جانشین نشریات فوق شد، وجه غالب درباری این نشریه موجب شد که ارتش نه در ارائه مباحث “ملی-میهنی” توفیق چشمگیری یابد و نه در آشنایی بیشتر مردم با دانش نظام و مباحث گسترده آن. چندی بعد با اقدام هر یک رسته‌های نظامی- ارتش‌های زمینی، هوایی دریایی و در کنار آن مؤسساتی نظیر شهرداری و ژاندارمری و پدافند ملی ... در انتشار نشریه‌ای خاص خود نیز در این وجه غالب تغییری به وجود نیامد. ترجمه مقالاتی در باب تحولات نظامی خارجی (بیشتر درباره جنگ‌افزارهای نوین)، ادامه مقالات “ملی-

می‌توان به عنوان تلاشی متفاوت از آنچه که لاقفل در این هفتاد و اندی سال در این زمینه جریان داشته است محسوب کرد.

در شماره اول نگاه "گردآوری و پالایش اخبار و اطلاعات موجود" در زمینه‌های نظامی و امنیتی و توأم ساختن این مطالب با تحلیل‌ها و دیدگاه‌های منتشرشده‌ی ذی‌ربط یکی از اهداف اصلی این نشریه خاطر نشان گردیده است و هدف بعدی نیز آن که از طریق انتشار مطالب مزبور میان "نظامیان و سایر اقدار جامعه" پیوندی برقرار گردد. پیوندی که شاید روزنامه‌های مریخ و نظامی یا شماره‌های اول قشون و مجله پهلوی نیز به ایجادش نظر داشتند.

در توضیح علل پا نگرفتن یک نشریه نظامی عمومی، یا به عبارت دقیق‌تر علل شکل نگرفتن یک سنت نظامی‌گری و علاقه به مباحث نظامی در سطحی گسترده‌تر از مؤسسات نظامی در ایران معاصر دلایل و عوامل فراوانی را می‌توان برشمرد که شاید مهم‌ترینش را نیز بتوان مستظهر نبودن این سنت به پشتوانه‌ای همانند جنگ هشت‌ساله ایران در دفع و سرکوب تجاوز عراق دانست؛ پشتوانه‌ای که اینک در کنار دیگر آثار و تبعاتش از لحاظ فرهنگی نیز عرصه را بر طیف گسترده‌ای از پژوهش‌های نظامی هموار کرده است که نگاه را می‌توان یکی از جدیدترین آن‌ها دانست.

حال این که در درازمدت یک چنین پشتوانه متأخری بتواند بر آن سنت دیرینه لاقیدی و بی‌تفاوتی نسبت به یک چنین مسائلی چیره شود یا خیر، خود موضوعی است که آینده باید آن را نشان دهد ولی به هر حال اصل سعی و تلاشی است که آغاز شده.

نگاه در عین نقد و معرفی مباحث کلی نظامی و راهبردی، تأکید خاص نیز بر مسائل نظامی-امنیتی منطقه‌ای دارد. یعنی در عین توجه به مواردی چون تحولات جاری در اروپا و روسیه و آمریکا از این جهات سعی دارد که دیدگاه‌ها و اخبار راجع به مسائل افغانستان، ترکیه، عراق، ایران و خلیج فارس را نیز مورد توجه قرار دهد.

این مباحث در عین حال که از لحاظ آشنایی کلی با آنچه در رسانه‌های خارجی درباره این تحولات منعکس می‌شود مهم و ارزشمند است، در نهایت از یک کاستی عمده نیز برخوردار می‌باشد؛ این که تماماً بر منابع و مأخذ خارجی استوار می‌باشند. حال اگر بتوان در بسیاری از این موارد جز استناد به این گونه مأخذ راه دیگری در پیش روی نیافت ولی لاقفل در مورد مسائل و مطالب مربوط به ایران انتظار دیگری می‌توان داشت.

بخش اصلی دانسته‌های ما درباره وضعیت نظامی ایران به مأخذی چون گزارش‌های سالانه "توازن نظامی" از انتشارات "مؤسسه بین‌المللی مطالعات استراتژیک لندن"

نهادهای ذی ربط با توجه به دانش و آگاهی خود به خوبی می‌توانند از آنچه در منابع عمومی خارجی در رابطه با این مسائل منتشر می‌شود، میان مجموعه‌ای از مباحث و مسائل که آن را می‌توان در حیطه دانسته‌های عمومی تلقی کرد و مباحث و مسائل غیر آن، تفکیک قائل شده، نقد و نظری را در این زمینه باب کنند که وجه یک سوبه این بحث را تغییر دهد.

مفتکو ۲۱۷

کاوه بیات

تحکیم کثرت‌گرایی

نشست آبان‌ماه دفتر تحکیم وحدت در اصفهان به قصد انجام انتخابات شورای مرکزی برگزار گردید. در این انتخابات ناتمام، ابتدا صلاحیت یکی از نامزدها رد شد ولی پس از بحث و بررسی بسیار مورد تأیید قرار گرفت. گروهی از شرکت‌کنندگان به این تصمیم اعتراض کردند و با خودداری از رأی دادن، انتخابات را بی‌نتیجه گذاشتند.

این ماجرا که در حوزه فعالیت‌های دانشجویی امری طبیعی و مسبوق به سابقه است، در روزنامه کیهان بیشترین بازتاب را داشت. کیهان ابتدا در خبری کوتاه و سپس در روز بعد به صورت تیتز بزرگ و با طول و تفصیل بسیار به این موضوع پرداخت.

منحصر می‌باشد و اطلاعاتی که منسللاً در مجموعه نشریات "جینز دیفنس" و دیگر منابع مشابه منتشر می‌شود حاصل آن که در مورد صحت و دقت این گونه مآخذ-در عین حال که از سوی نشریات رسمی و غیر رسمی داخلی مورد استفاده قرار می‌گیرند- هیچ‌گونه اطمینانی نیست.

البته آگاهی از آراء و ارزیابی‌های دیگران در این گونه مسائل جالب توجه است ولی آیا نباید این گونه مطالب را به صورتی غیر رسمی هم که شده، مورد نقد و ارزیابی قرار داد؟ اگر قرار است -- آن گونه که از تلاش‌هایی همانند تلاش نگاه به نظر می‌آید باب طرح و بحث مباحثی از این دست در ایران نیز باز شود، احتمالاً باید در مورد سنت حاکم بر آن چه محرمانه تلقی می‌شود و غیر قابل بحث و آن چه نیز می‌تواند مطرح گردد و موضوع بحث قرار گیرد، تجدید نظری صورت گیرد. در واقع یکی از دلایل اصلی ناکامی تلاش‌های پیشین در این زمینه ناتوانی در ارائه مطالب و مباحثی بوده است که به نحوی ملموس و مستقیم با مسائل مبتلابه جامعه ارتباط داشته باشد. مسائل دفاعی و امنیتی کشور از این گونه مسائل هستند و در صورت توفیق در ایجاد یک چنین پیوندی، دلیلی ندارد که نتوان از تبدیل نگاه به یکی دیگر از تلاش‌های مشابه تاریخ مطبوعات ایران جلوگیری نمود.